

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

13 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Dariusz Pawłyszcz (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 13 grudnia 2023 r. w Warszawie
skarg kasacyjnych K. W. i P. G. oraz P. G.1
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 14 października 2021 r.,
I ACa 490/21,
wydanego w sprawie z powództwa K. W., P. G. i P. G.1
przeciwko E. P.
o zapłatę

oddala obydwie skargi kasacyjne.

(A.T.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 20 kwietnia 2021 r., XXIV C 484/19, zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów po 110 158,90 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 6 maja 2019 r. (dnia wniesienia pozwu) tytułem odsetek od zapłaconej przez pozwanego z opóźnieniem ceny udziałów

w nieruchomości za okres 3 lat poprzedzających wniesienie pozwu i oddalił powództwo co do odsetek za okres wcześniejszy.

Sąd ustalił, że 3 kwietnia 2012 r. pozwany nabył od trzech współwłaścicieli nieruchomości udział 10/12 za 2 000 000 zł, z czego 1 600 000 zł przysługiwało babci powodów za udział 8/12. Cena miała zostać zapłacona po zniesieniu współwłasności, lecz nie później niż do 30 września 2013 roku. Do zniesienia współwłasności nie doszło.

Powodowie są spadkobiercami po 1/3 właścicielki udziału 8/12 i wnioskiem z 23 kwietnia 2015 r. zawezwali pozwanego kupującego do próby ugodowej, a 17 kwietnia 2019 r., w oparciu o akt notarialny o poddaniu się egzekucji, wnieśli o wszczęcie przeciwko kupującemu egzekucji ceny 1 600 000 zł. Oświadczenie o poddaniu się egzekucji nie obejmuje odsetek. Także zawezwanie do próby ugodowej nie obejmowało odsetek. Do 17 kwietnia 2019 r. żadna część ceny nie została ani zapłacona, ani wyegzekwowana. Suma odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od 6 maja 2016 r. do 17 kwietnia 2019 r. wynosi 330 476,71 zł, z czego 1/3 wynosi 110 158,90 zł.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 14 października 2021 r., I Aca 490/21, na skutek apelacji powodów zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził od kupującego na rzecz spadkobierców sprzedawcy dodatkowo po 12 887,68 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 6 maja 2019 r. tytułem odsetek od ceny za okres od 1 stycznia do 5 maja 2016 r. i oddalił apelację co do odsetek za okres wcześniejszy. Sąd drugiej instancji uznał, odmiennie niż Sąd Okręgowy, że sprzedając swoje udziały babcia powodów nie była konsumentem, a tym samym do przedawnienia roszczenia o odsetki stosuje się art. 118 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 9 lipca 2018 r. (art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - *Kodeks cywilny* oraz niektórych innych ustaw).

Spadkobiercy sprzedawcy zaskarżyli wyrok Sądu odwoławczego dwiema skargami kasacyjnymi: wspólną skargą dwojga spadkobierców oraz drugą skargą trzeciej spadkobierczyni. Zakresem zaskarżenia skarżący objęli oddalenie ich apelacji w stosunku do poszczególnych powodów w zakresie żądania zapłaty po

128 819 zł oraz orzeczeń o kosztach przyznanych od poszczególnych powodów na rzecz pozwanego kupującego oraz na rzecz S. P.

Skarżący zarzucili naruszenia prawa materialnego. Wspólnym zarzutem obydwu skarg było naruszenie art. 65 § 1 w zw. z art. 65¹ k.c. przez uznanie, że zawezwanie do próby ugodowej z 23 kwietnia 2015 r. nie obejmowało odsetek, a tym samym nie przerwało biegu przedawnienia odsetek (według wspólnej skargi dwojga powodów Sąd Apelacyjny naruszył tą tezą także art. 117 § 1 w zw. z art. 118, 123 § 1 pkt 1, 56 i 5 k.c.).

Ponadto dwoje powodów we wspólnej skardze zarzuciło naruszenie:

1. art. 117 § 1 w zw. z art. 118 i 123 § 1 pkt 1 k.c. przez uznanie, że bieg przedawnienia odsetek nie został przerwany wnioskiem matki powodów z 15 lipca 2013 roku o stwierdzenie nabycia spadku po sprzedawcy, gdyż powodowie nabyli roszczenie o zapłatę ceny z odsetkami przez dziedziczenie po matce (córcie sprzedawcy), a ponadto przed stwierdzeniem nabycia spadku bieg przedawnienia w ogóle nie mógł się rozpocząć,
2. art. 117 § 2 w zw. z art. 5 k.c. przez uznanie, że kupujący podnosząc zarzut przedawnienia odsetek nadużył prawa podmiotowego, gdyż wykorzystując zaufanie spadkobierców sprzedawcy zapewniał ich o uregulowaniu należności po zakończeniu postępowania spadkowego oraz ukrywał, że nie posiada środków pieniężnych na zapłatę ceny, a ponadto kupujący uzyskał korzyść majątkową w postaci znacznego wzrostu cen nieruchomości mimo niezapłaconej wciąż ceny.

Trzecia powódka zarzuciła, ponad zarzut wspólny dla obydwu skarg, naruszenie:

1. art. 123 k.c. przez przyjęcie, że wniosek o zawezwanie do próby ugodowej nie przerwał biegu przedawnienia odsetek,
2. art. 56 k.c. przez jego pominięcie przy ocenie treści zawezwania do próby ugodowej, a konsekwencji przyjęcie, że zawezwanie zawiera zrzeczenie się roszczenia o odsetki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wspólny zarzut obydwu skarg oraz zarzuty trzeciej powódki zmierzały do wykazania tezy, że zawezwanie do próby ugodowej z 23 kwietnia 2015 r. przerwało bieg przedawnienia odsetek od ceny.

Art. 65¹ k.c. obowiązuje od 8 września 2016 r. i nie może wprost dotyczyć zawezwania do próby ugodowej z 23 kwietnia 2015 r. Niemniej jednak przepis ten nie tyle zmienił stan prawny, co raczej go doprecyzował. Także przed 8 września 2016 r. przyjmowano powszechnie, że przepisy o oświadczeniach woli stosuje się odpowiednio do innych oświadczeń, przede wszystkim wiedzy. Jednakże zarówno przed jak i po 8 września 2016 r. przepisy o oświadczeniach woli można stosować odpowiednio tylko do innych oświadczeń materialnoprawnych, a nie do wykładni i oceny skutków pism procesowych (tak samo A. Janas, komentarz do art. 65¹ w „*Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)*” pod red. M. Frasa i M. Habdas, 2018).

Oświadczenia procesowe mogą wywoływać skutki materialnoprawne, lecz ze względu na formalizm procesowy skutki materialne oświadczeń procesowych są ustandaryzowane i nie można ich ustalać w oparciu o art. 56 k.c. Wniesienie pozwu przerywa bieg przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.) roszczenia dochodzonego pozwem pod warunkiem, że żądanie pozwu jest dokładnie określone (art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c.). Orzecznictwo rozszerzyło pojęcie czynności przedsięwziętej „bezpośrednio w celu dochodzenia” roszczenia na zawezwanie do próby ugodowej (przynajmniej pierwsze zawezwanie), lecz zawezwanie przerywa bieg przedawnienia pod warunkiem zawierania żądania określonego w sposób spełniający wymagania art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. Nie przerywa biegu przedawnienia odsetek zawezwanie, które nie zawiera stwierdzenia, że jego przedmiotem jest także roszczenie o odsetki, ze wskazaniem daty, od której są żądane, oraz stopy procentowej lub rodzaju odsetek o stopie określonej prawem.

Wbrew treści zarzutu kasacyjnego Sąd drugiej instancji nie przypisał zawezwaniu skutku zrzeczenia się odsetek. Sąd prawidłowo stwierdził jedynie, że zawezwanie nie zawiera żądania odsetek. Nawet jeżeli w toku procesu okazuje się, że pominięcie jakiegoś żądania w pozwie było oczywistą niedokładnością powoda (np. powód w uzasadnieniu pozwu i w toku procesu uzasadniał to żądanie), sąd nie

może orzekać o tym żądaniu bez rozszerzenia o nie powództwa. Dlatego zawezwanie do próby ugodowej z 23 kwietnia 2015 r. nie przerwało biegu przedawnienia roszczenia o odsetki i zaskarżony wyrok nie narusza art. 65 k.c., niezależnie od intencji spadkobierców sprzedawcy związanych z wniesieniem zawezwania.

Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że w wyniku śmierci sprzedawcy, babci powodów, doszło do modyfikacji roszczenia, która uniemożliwiłaby jego dochodzenie. Otóż zarówno źródło roszczenia, jego podstawa prawna i przedmiot nie doznały jakichkolwiek zmian. Jedyną zmianą, ale bez wpływu na upływ terminu przedawnienia, jest modyfikacja podmiotowa po stronie czynnej tego roszczenia. Wierzytelność o zapłatę ceny z odsetkami już w momencie śmierci spadkodawczyni z mocy prawa przeszła na spadkobierców, najpierw matkę powodów, a następnie powodów. Znany był więc zakres przedmiotowy i podmiotowy roszczenia, co sprawiało, że możliwe było jego dochodzenie. Do dochodzenia wierzytelności wchodzącej w skład spadku nie jest konieczne stwierdzenie nabycia spadku. Jeżeli pozwany dłużnik nie podniesie w procesie okoliczności podważających odziedziczenie wierzytelności przez powodów, wyrok zasądający wierzytelność może zostać wydany bez oczekiwania na stwierdzenie nabycia spadku. Dlatego wniosek o stwierdzenie nabycia spadku nie przerywa biegu przedawnienia. Dłużnik spadkobierców nie jest uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i nie jest o nim zawiadamiany.

Skarżący nie wykazali, że pozwany przez podniesienie zarzutu przedawnienia nadużył prawa podmiotowego i w związku z tym zaskarżony wyrok narusza art. 5 k.c. Skorzystanie z zarzutu przedawnienia roszczenia majątkowego tylko w wyjątkowych przypadkach może być uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a do takich przypadków ten rozpatrywany w niniejszej sprawie nie należy. Nawet jeżeli kupujący zapewniał powodów, że zapłaci cenę po stwierdzeniu nabycia spadku, nadużyciem prawa podmiotowego byłoby być może podniesienie zarzutu przedawnienia w procesie o zapłatę ceny. Skarżący nie wykazali, że pozwany zmierzał do odsunięcia w czasie procesu w celu doprowadzenia do przedawnienia części odsetek.

Ze względu na brak uzasadnionych podstaw kasacyjnych Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił obydwie skargi kasacyjne.

(A.T.)

(r.g.)